

PAPP MIHÁLY

Iskola a végeken – Gyergyóremetei krónika

Iskolánk nem a „világ végén” van, hanem a Kárpát-medence magyar nyelvterületének legkeletibb peremén. A magyar lét, tudat és kultúra őrzőinek egyike a Székelyföldön. A gyergyóremetei Fráter György Általános Iskola hagyományos feladatai mellett ezt az önazonosság-őrző szerepet is betölti.

Gyergyóremete nagyközség, a maga 6150 lakosával Hargita megye, vagy talán az egész Székelyföld legnagyobb községe, iskolánk a megye legnagyobb falusi iskolája. A település a Gyergyói-medencében található, a Ma-

ros partján, a fenyvesek tövében: „*A Maros menti fenyves erdők aljában*”. Körülöttünk 1500-1800 méter magas hegyek örködnek, ha ezek a hegycsúcsok mesélni tudnának, sok történelemkönyv örök bukásra lenne ítélve.

A település az elmúlt időszakban infrastrukturálisan jelentősen fejlődött, mégis az előregedés, a lélekszám-csökkenés fenyegeti. 25 év alatt, az 1989-es változások óta, a kitelepülések, a gyermekvállalási kedv csökkenése miatt nagyjából ezer lakossal lettünk kevesebben. Nagy érvágás ez a falunak. Az okokat keresve nagyjából ugyanarra jutunk, mint a többi település esetében; a munkahely hiánya, a gyenge kereseti lehetőségek, a megélhetési gondok. Egyes esetekben a kisebbségi létnek is szerepe lehet. Örvendetes dolog, hogy az itt élők

az utóbbi időkben az elvándorlás helyett a külföldön vagy az ország más vidékén való munkavállalást választják, mert ebben az esetben a család itthon marad. A lakosság száz százalékban magyar nemzetiségű.

Iskolámról is sok mindent szeretnék elmondani, hiszen itt kezdtem oktatói pályámat 1980-ban, biológia szakos tanár-

ként, más tanügyi intézményben még átmenetileg sem tanítottam. A bánási szórványból, Lugosról kerültem a székelyföldi nagyközségbe, az akkori szokásos közpon-

tosított leosztások számomra szerencsésen alakultak, mert én választhattam, így elkerültem a Kárpátokon kívüli településeket. Ragaszkodásomat az iskolához az is erősíti, hogy 1989 decemberétől mostanáig, immár több mint 25. éve vagyok az iskola igazgatója. A 35 éves pedagógiai munka nem fárasztott el, hiszen amióta az eszemet tudom, mindig pedagógus vagy színész szerettem volna lenni. Az egyik pálya a hivatásommá vált, a másikat csak amatőr-ként műveltem. Remélem, ha a „fennvaló” is egyetért, pár év múlva ebből az iskolából vonulok nyugállományba.

Az iskola élete folyamatosan változott, több, még aktív kollégámmal együtt éltük át az 1980-as évek nyomasztó időszakát, de akkor sem adtuk fel, iskolánk végig egy nyelvű, magyar tanintézményként

a magyar lét, tudat
és kultúra őrzőinek egyike
a Székelyföldön

működött. Voltak nehéz időszakaink, de igazán elkéseredni nem láttam kollégáimat, makacs fajta a miénk.

Az intézmény rövid ideig középiskola volt, óvodától érettségig tanulhattak itt a gyerekek, majd nyolcosztályos általános iskola lettünk. A településen több évtizeden át két iskola működött, a központi, ma Fráter György iskola, és a község nyugati részén, Csutakfalván, a Balás Jenő Általános Iskola (Balás Jenő mérnök, a bauxitbányák magyarországi szakértője, remetei származású). 2010-ben a gyermeklétszám csökkenése miatt a két intézményt összevonták. Továbbra is létezik tehát a csutakfalvi iskola, most már mint alegység.

Eljutottunk egy fájó pontig, és pedig a folyamatos gyermeklétszám-csökkenésig. 1989-ben 1500 tanulónk volt a remetei iskolákban, csak a központi iskolát 1150 tanulóval vettem át elődömtől. Jelen pillanatban 713 diákot oktatunk, 36 osztályban, eléggé szétszórtan, 12 épületben.

Iskolánkban 53 pedagógus dolgozik, munkájukat a 21 fős kiegészítő személyzet segíti.

Az 1989-es változások új lehetőségeket teremtettek, kinyílt előttünk az eddig lezárt világ, testvériskolai kapcsolatok alakultak, elsősorban anyaországi, de más magyarlakta vidékek iskoláival is. Utaztunk, vendégdíjakokat fogadtunk, örvendtünk egymásnak. Az első euforikus időszak múltával a kapcsolatok száma is csökkent, de azért ma is több iskolával őrizzük a jó viszonyt, az idén júniusban Biatorbágyon voltunk egy csoport gyerekekkel. Román tannyelvű iskolákkal nehezebb a kapcsolatfelvétel, mivel gyermekeink nem a legjobban beszélnek a román nyelvet.

Természetesen biztatjuk diákjainkat, az állam nyelvének elsajátítása nagyon fontos. De nem mindig vagyunk sikeresek.

FÉNYEK ÉS ÁRNYAK

1989-ben 1500 tanulónk volt a remetei iskolákban (...) jelen pillanatban 713 diákot oktatunk

A diákjaink szinte mindannyian továbbtanulnak, és ritka kivételtől eltekintve, középfokon magyarul tanulnak tovább. A felsőfokú intézményekben tanuló volt diákjainkról egy ideig névsort vezettem, később olyan összetett lett

ez a folyamat, olyan sokan tanultak tovább anyaországi és hazai felsőfokú iskolákban, hogy nem tudtuk követni őket. Minden szakmában jelen vannak volt diákjaink, vannak köztük színészek, orvosok, pedagógusok, írók-újságírók, mérnökök, zenészek és még sorolhatnám. Ők a fényeink. Büszkéek vagyunk rájuk.

Van árnyoldal is: sajnos kevesen térnek vissza, vagy, ha visszatérnek is, csak rövid időre. Ez elszomorító, valamit ezzel kezdenünk kell.

Az elmúlt években önkormányzati és állami segítséggel jelentősen javult iskolánk infrastruktúrája és taneszköz-készlete. Új iskolaszárny, óvodaközpont épült. A körülmények adottak, csak legyen, aki használja őket. Az idén újabb fejlesztéseket irányzott elő az önkormányzat.

EREDMÉNYEINK

Vidámabb vizekre evezve, élénk diákélet zajlik a remetei iskolában. Sok területen érünk el sikereket, szemlézzünk egy kicsit.

Kultúra

Cseres Tibor Kulturális Napok: 20 éve, 1995-től szervezi az iskola.¹ Kóruséneklés: több, mint két évtizede ér el sikereket iskolakórusunk. Rendszeres résztvevői voltunk és vagyunk a Bárdos Lajos, Palló Imre, Domokos Pál Péter névvel fémjelzett fesztiváloknak, találkozónak. Énekelték gyermekeink az elmúlt években Budapesten a Liszt Ferenc Zeneakadémián, Szegeden, Ópusztaszeren, Székesfehérváron, Marosvásárhelyen, Sepsiszentgyörgyön, Dombóváron, Temerinben és sok más helyszínen. Többször képviseltük Hargita megyét az országos versenyeken. Az idén IV. alkalommal szervezzük meg a Gyergyó mendencei gyermek és ifjúsági színjátszó találkozót. Részt vesz rajta alsó tagozatos dákóktól az érettségire készülőlig mindenki, aki szereti a színjátszást. Az idén kilenc csoport lépett a színpadra.

A hagyományörzés, hagyományos mesterségek megőrzése kézműves foglalkozások, táborok, rendezvények szervezése, illetve az ezeken való részvétel keretében történik. Az idén is készülünk kézműves táborra.

Sport

A sportolás iskolánk mozgatórugója. Kézilabdásaink rendszeres résztvevői a körzeti, megyei és országos találkozóknak. Több ízben képviseltük megyénket sikerrel az országos versenyeken. Labdarúgóink is igyekeznek, a sok fényes serleg, kupa már nem fér a polcokon.

A turizmus népszerűsége érthető, hiszen a Kárpátok tövében helyezkedik el a település. Rendszeresen szervezünk túrákat, kirándulásokat, nem ritkán a legmagasabb hegyeinkre. Külföldi, olaszországi, franciaországi, magyarországi kirándulásaink is rendszeressé váltak.

Tanulmányi munka

Természetesen ez az alap. A tantárgyi versenyek rendszeresek, legjobb diákjaink tudományos találkozókon való részvétele már megszokott, eredményeinknek örvendünk.

A bukások átlagosan 1-2 % között vannak. Tanulmányi eredményeink az általános iskolák körében átlagosnak mondhatók.

A tanulóink továbbtanulása szinte 100%-os, elsősorban a környéki települések középiskoláiban.

Következtetésként, a viszonylag hosszú pedagógusi munkám tapasztalataira alapozva azt mondhatnám, hogy nagy vonalokban ugyanolyan oktató-nevelői munka folyik intézményünkben, mint más, hasonló iskolában, akár Magyarországon vagy a környező országokban. A mi gyermekeink is lassan számítógép- és internetfüggők lesznek, keveset olvasnak, de talán kicsit többet mozognak, mint urbánus társaik. Természetesen sajátosságaink is vannak, elsősorban, hogy kisebbségiek vagyunk egyesek szerint, de mi nem akarjuk így érezni. Sokszor ez nem is olyan egyszerű, de ez minket különösebben nem zavar, hiszen mi Cseres Tiborral együtt mondjuk és tudjuk, hogy a mi „őseink földje Erdély”.

¹ Ennek részletei a belső borítón olvashatók. (A szerk.)

MÉG NÉHÁNY KÉRDÉS ÉS VÁLASZ²

– Hosszú igazgatói évei alatt nyilván voltak nehéz döntései, fel tudna-e idézni ezekből egyet-kettőt? Akár a távolabbi múltból, akár a közelmúltból vagy éppen ebből a tanévből.

– Nem emlékszem különösen nehéz döntésekre, talán 2-3 évvel ezelőtt volt olyan helyzet, amikor komolyan gondoltam arra, hogy abbahagyom az igazgatói munkát és visszatérek a katedrára, mert nagyon szeretek tanítani és a tantárgyamat is szeretem. Olyan politikai szelek fújtak, amelyek nagyon megnehezítették a valódi szakmai munkát. A mai napig nem szünt meg teljesen ez az áldatlan helyzet. A törleszkedés és az elvtelen alkalmazkodás nem az én világom, a politikát pedig nem szeretem.

– Magyarországon újra bevezették a tanfelügyeletet. Romániában hogy zajlik az iskolák ellenőrzése? A magyar iskolába magyar tanfelügyelő jön?

– Romániában nagyon régen van tanfelügyelet, és átmenetileg sem szünetelt, mint Magyarországon. Ellenőrzik az iskolák munkáját. A tanfelügyelőiségeken kívül működik pár éve a minőségfelmérő bizottság is. Ők minősítik az iskolákat és adnak működési engedélyt (akkreditációt). A magyar iskolákban, kevés kivételtől eltekintve, magyar vagy legalábbis magyarul beszélő tanfelügyelő végzi az ellenőrzést vagy a szaktanácsadást.

– Magyarországon bevezettek egy új tanári életpálya-modellt, gyakornok, tanár 1,

tanár 2, mestertanár, kutatótanár fokozatokkal. Mindegyik lépéshez vizsgák, komoly dokumentáció és magasabb fizetés tartozik. Romániában hogy van ez? A magyar tanárnak is románul kell vizsgáznia?

– A román modell sokkal régebbi. Romániában is van gyakornok, egy év után vizsgára jelentkezhet és megszerezheti a végleges tanári/tanítói státuszt. Ezzel akár nyugdíjazásig is dolgozhat a tanügyben. Ha három vizsgája sikertelen, akkor csak helyettes tanárként dolgozhat tovább. Sikeres vizsga esetén jelentkezhet II. tanári fokozatra, ha eltelt minimum 4 év; ez is vizsgával jár, a jelentkező által megjelölt egyetemen, a saját szakterületén. Ha II. fokozatot kapott, újabb 4 év után jelentkezhet I. tanári fokozatra. Ez

már egy 3 éves folyamat, szakdolgozattal, védéssel, tanórák értékelésével egy kijelölt bizottság által. A bizottság elnöke mindig egy egyetemen/főiskolán oktató tanár. Minden

előremenetel fizetésemeléssel jár. A magyar pedagógus választhat, hogy magyarul vagy románul vizsgázik. Van eset, hogy magyar anyanyelvű pedagógus románul végezte az egyetemet és románul szeretne vizsgáznia, de ez ma már ritka eset.

– A gyerekek a románt idegen nyelvként tanulják, önálló nyelvórákon? Hány órában? Hányadiktól?

– A magyar gyerekek sajnos nem idegen nyelvként tanulják a románt, hanem az alsó tagozaton egy kicsit talán könnyítetten, de anyanyelvként, a felső tagozaton már ugyanúgy, mint a román gyerekek.

² Papp Mihály rövid beszámolóját néhány szerkesztői kérdésre adott válaszával egészítettük ki. (A szerk.)

Ez nehezíti a nyelv megtanulását. Régen kérjük ennek a helyzetnek a megváltoztatását, de eddig sikertelenül. Alsó tagozaton 5 órában, felső tagozaton 4-5 órában (mint a magyar nyelvet), előkészítő osztályos kortól érettségiig.

– Az, hogy nem tanulnak meg jól románul, nagy baj, nem? Nem gondoltak arra, hogy a román nyelven túl valamelyik tantárgyat is románul tanulják? Vagy éppen mindegyiket, az évi óraszám valahány százalékában? Vagy éppen ez a legérzékenyebb ötlet, ami eszembe juthat a határ innenső oldalán?

– Valószínű, nem lenne népszerű ezzel az ötlettel Erdélyben, hiszen hosszú folyamat nyomán jutottunk el oda, hogy a 8. osztályban a történelmet és a földrajzot is magyarul tanuljuk. Több évtizeden át románul tanulták a gyerekek. Az tényleg nem jó, hogy nehézkesen tanulnak meg románul, de ez kiküszöbölhető jó tankönyvekkel és megfelelő tantervvel.

– Milyen tankönyvekből tanulják a gyerekek az irodalmat, a történelmet? Románból fordítottból? Vagy van magyar nyelven írt tankönyvük?

– A magyar irodalmat romániai magyar szerzők könyveiből tanulják, történelmet románból fordítottból, kivéve a magyar történelmet, azt magyar szerzők könyveiből ismerhetik meg. Itt kisebbségi történelemnek nevezik, ezt a tantárgyat 2 évig tanulják.

– A román nyelvet is magyar tanárok tanítják?

– Vannak iskolák, ahol magyar anyanyelvű román szakos tanárok tanítják a román, például Gyergyóremetén is. Vannak magyar iskolák, ahol román anyanyelvű, magyarul nem beszélő tanárok tanítanak román.

– A magyar nyelvszívet fogy. Lehet ezzel valamit kezdeni?

– Nehéz kérdés. Szórványvidékről származom, ezért érzékenyen érint a

kérdés. Sajnos a tapasztalatok szomorúak, a szórványosodás az asszimiláció és az elvándorlás miatt folytatódik. Néha már ijesztő méreteket ölt. Példának említeném Lugos városát a Bánságban. Az 1970-es években itt érettségiztem feleségemmel együtt. A volt tanító nénim Lugoson végezte a magyar tanítóképzőt, önálló magyar iskola létezett, első osztálytól érettségiig, párhuzamos osztályokkal. Most létezik egy összevont osztályokkal működő magyar tagozat, egy román iskolában, 40-50 gyerekkel, vagy talán ennél kevesebbel.

Az elmúlt két évtizedben felgyorsult a folyamat. És most már Székelyföldet is érinti. Hogy mi lesz a vége, nem tudom.

– Az Ön gyerekei? Az ő sorsuk? Édesapjuk iskolájába jártak?

– Két gyermekem van, egy fiú és egy lány. Gyermekem Gyergyóremetén jártak általános iskolába (mindkettőt tanítottam és igazgatójuk voltam, szegények), majd a közeli Gyergyószentmiklóson a középiskolába; mindketten a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetemen végeztek. A fiam bölcsészeten (román-magyar szakon) és filmművészet-média szakon, jelenleg

újságíró-szerkesztő Kolozsváron, többköte-
tes költő. A lányom biológia szakon végzett
(apja lánya), és egy közeli iskolában tanít.
Feleségem tanítónő itt, Gyergyóremetén.

– *Milyen a tanár-diák
viszony, változott az utóbbi
évek történelmi változása-
ival? Vannak-e nyomai a
félelem évtizedeinek?*

– A tanár-diák viszony természetesen
az idők folyamán változik, más módszerek
szükségesek most, mint például 25-30
évvél ezelőtt. Más a gyerekek érdeklődése,
nyitottabb a világ, több az információ. Az

internet, a gépek világa sok mindent meg-
változtat. Nem mindig előnyösen. A veszé-
lyek is nagyobbak. Az elmúlt rendszerre a
gyerekek szerencsére már nem emlékeznek,
csak elbeszélésekből.

egy pedagógusnak minden
diák örömet okoz, még ha
néha elkészeríti is

– *Milyen a személyes
viszonya a diákjaival?*

– Egy pedagógusnak
minden diák örömet
okoz, még ha néha elkészeríti is. Sok tanít-
ványom tanul tovább biológia, természet-
védelem szakon. Ennek örvendek és büszke
vagyok rájuk.

*Fráter György Általános Iskola,
Gyergyóremete
Cseres Tibor-nap az iskolában*

*Cseres Tibor emlékművének koszorúzása
az íróról elnevezett téren*